

З переходом України до Болонської системи освіти з'явилися нові виклики і очікування позитивних змін у системі юридичної освіти. Певні позитивні зрушення дійсно відбулися. Студенти почали більше відвідувати практичні заняття протягом семестру, з'явилося більше часу для самостійної та індивідуальної роботи. Натомість, є ще низка проблем, які необхідно вирішувати на рівні Міністерства освіти і науки. Більшість викладачів ВНЗ юридичної спеціалізації вважають доцільним повернути усну форму проведення іспитів з юридичних дисциплін. При такій формі студент складає іспит екзаменаційній комісії з трьох викладачів. Це дасть змогу уникнути використання студентами сторонніх допоміжних засобів, зробить відкритішим процес оцінювання успішності студентів, зменшить випадки корупційної складової. Також це допоможе розвивати в студентах-юристах мовні навички, відчуття вербального зв'язку із співрозмовником, уміння переконувати і бути зрозумілим при цьому.

Зміни в вищій освіті загалом і в юридичній освіті зокрема мають стати важливим кроком до побудови в Україні громадянського суспільства, важливою умовою створення дійсно соціальної і правової держави.

Список використаних джерел

1. Романов В.В. Юридическая психология. — М. : Юрист, 2000. — 345 с.
2. Навроцький В. // Газета «Дзеркало тижня». — 16 вересня 2011. — № 33.

Стаття надійшла до редакції 30.07.13.

А. В. Богданець,
лаборант кафедри цивільного та трудового права
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ЮРИСТІВ У НЕПРОФІЛЬНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

На сучасному етапі розвитку суспільства освіта, зокрема вища, стає найважливішим елементом соціальної сфери держави,

що забезпечує стійке економічне зростання, соціальну стабільність і національну безпеку держави. Освіта забезпечує процес отримання конкретною особою систематизованих знань, умінь і навичок з метою їх ефективного використання в професійній діяльності. Рівень освітньої підготовки населення є одним із показників, який характеризує конкурентоспроможність країни.

Особливе місце в системі освіти України посідає юридична освіта, яка є пріоритетним напрямом кадрової політики держави. На сьогоднішній день якістю юридичної освіти не приділяється належної уваги. Фахівці зазначають: сучасна освітня ситуація характеризується тим, що ні систему освіти, ні споживачів освітніх послуг не влаштовує рівень готовності до професійної діяльності та соціалізації випускників вузів. Зростаюча занепокоєність звичайних громадян, відтак, суспільства неефективністю правових інститутів ставить питання про якість інституту «юристів». У зв'язку зі сформованою ситуацією проблема правової освіти у вищих навчальних закладах на сьогоднішній день стала актуальною.

Досить часто звучать твердження, що випускникам юридичних факультетів складно знайти роботу через надлишок фахівців цього профілю на ринку праці. Проте погодитися з даною позицією не можна. На підтвердження висловленої тези доречно навести дані. Які свідчать про те, що вітчизняну систему юридичних навчальних закладів слід розвивати: в Сполучених Штатах Америки на одну тисячу громадян припадає 34 юристи, у Німеччині — 17, в Японії — 14, а в Україні — лише 3. Виходячи з наведеного співвідношення, говорити про перенасичення вітчизняного ринку праці юристами недоречно [5, с. 8].

У цілому, немає нічого поганого, якщо в суспільстві з'явиться багато юридично освічених людей. У розвинених країнах 25 % випускників вузів — юристи, і то вони в дефіциті. Хорошого багато не буває. Сьогодні солідні фірми та установи шукають висококваліфікованих юристів. Якщо людина має здібності, знаннями і знає, чого він хоче, без роботи не залишиться. Хороший юрист завжди зможе заробити як мінімум на безбідне існування.

В останні роки відбулася істотна зміна соціальної значущості юриспруденції. Право сприяє формуванню нових соціальних відносин, тому саме становлення демократичної державності потребує кваліфікованого юридичного забезпечення. Створення ефективно діючої економіки, боротьба з злочинністю залежить від рівня професійної підготовки юридичних кадрів. Найважливі-

шою метою навчального процесу на юридичних факультетах є підготовка та формування юристів, здатних кваліфіковано розбиратися в правових проблемах державного устрою, ринкової економіки, а також у питаннях фінансового, міжнародного, господарського та інших галузей права.

В Україні кількість вищих навчальних закладів і юридичних факультетів дійсно значна, однак і абітурієнти стають вибагливішими та чітко розуміють, у якому ВНЗ їм можуть дати справді якісну освіту [4, с. 10]. Відомо, що в умовах формування ринкових відносин у нашій країні існує гостра потреба у професіоналах, які володіють глибокими знаннями як у галузі права, так і економіки, менеджменту. Вимоги до юристів і їх спеціалізації на ринку праці стали змінюватися. Якщо раніше багатьом були потрібні люди з вузькою спеціалізацією, то тепер у комерційних структурах усе частіше потрібні фахівці широкого профілю, здатні поодиноці вирішити всі завдання, що виникають при роботі фірми. Для того, щоб кількість таких фахівців відповідало попиту, необхідно вносити зміни в освітній стандарт, причому до цієї роботи повинні підключатися не тільки теоретики, а й практики, які знають життя не за підручником. Тільки в цьому випадку діяльність молодого юриста на першому місці роботи перестане починатися зі слів: «А тепер забудьте все, чому вас вчили у ВУЗі!».

Вузькопрофільний спеціаліст не може швидко перевчитися, адже у такого спеціаліста немає достатньої основи базових знань, усі знання, які він отримує, стосуються лише фактично його безпосередньої спеціалізації. А ринок праці, який, природно, постійно стрімко змінюється і потребує нових спеціалістів, уже не може «переварити» тих, які здобули чітку вузькоспеціалізованість і чия ніша вже зайнята іншими [2, с. 34].

Необхідність підготовки юристів, які добре знають сучасну економіку, викликана також потребою в кадрах для господарських судів, що розглядають в основному економічні суперечки, для нотаріату, митної діяльності, банків, податкової інспекції, комітетів з управління майном, фондів майна, Антимонопольного комітету і т. д. На сьогодні в органах державної влади та управління, у сфері економіки є значна кількість посад, які потребують правової підготовки, але через брак кадрів вони заміщуються фахівцями з інших спеціальностей.

Не можна не погодитися з позицією Е.Ю. Винокурова про те, що «Університет покликаний формувати людину. Спеціалізація

необхідна. Але ще більш необхідна всебічність освіти, яка дасть можливість людині бути не просто гвинтиком у механізмі, а творцем і громадянином» [1, с. 3].

В Україні залишається не розвиненим правове регулювання у наступних сферах: міжнародна економіка, інтелектуальна власність, банківська справа, зовнішньоекономічна діяльність, медицина, фондовий ринок, страхування тощо. І саме тому непрофільні ВНЗ, зокрема, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (далі — КНЕУ імені Вадима Гетьмана), Національний авіаційний університет, Національний транспортний університет, Київський національний університет культури та мистецтв та інші, готують юристів, які могли б працювати в різних сферах діяльності.

Юридичні факультети в непрофільних вузах стикаються з непростими проблемами, які не завжди знаходять належного рішення. Перш за все — це проблема кваліфікованих професорсько-викладацьких кадрів. В умовах високого попиту на кваліфікованих юристів вузам нелегко залучити викладачів, особливо якщо вузи намагаються економити на заробітній платі. Неприпустимо, коли на чолі юридичних кафедр стоять неспеціалісти.

На ринку праці спостерігається тенденція більшої запотребованості фахівців широкого профілю, уміння та навички яких охоплюють доволі широкий спектр. Велике значення має статус ВНЗ, навчальний процес: які дисципліни читаються, який рівень викладацького складу, матеріально-технічного забезпечення тощо. І в цьому сенсі є що запропонувати.

Як відомо, КНЕУ імені Вадима Гетьмана — це один із кращих, провідних економічних вузів. Однак визнання університету базується не лише на його традиційно потужній підготовці фахівців економічного профілю, а й на здатності враховувати нагальні потреби сьогодення у фахівцях-юристах господарського спрямування, що обумовило необхідність створення і функціонування в його стінах з 1993 р. юридичного факультету.

Юридичний факультет КНЕУ імені Вадима Гетьмана є унікальним, оскільки здійснює підготовку юристів, роблячи акцент на господарській (підприємницькій) сфері. Поєднання фундаментальних юридичних та економічних дисциплін є основою підготовки висококваліфікованого спеціаліста, здатного орієнтуватись у сучасних умовах ринкової економіки. Саме підготовка юристів із

грунтовним знанням економіки проводиться на юридичному факультеті КНЕУ імені Вадима Гетьмана. Такого поєднання знань нині не має поки що жоден інший юридичний факультет або ВНЗ нашої держави, у зв'язку з чим його випускники користуються досить високим попитом на ринку праці України.

Утім, непростим і тернистим був шлях до становлення юридичного факультету КНЕУ імені Вадима Гетьмана. Адже його формування відбувалося на тлі розвитку демократії у незалежній Україні, яка щойно обрала шлях побудови правової держави, переходу від планово-адміністративної системи господарювання до ринкових відносин в економічній сфері, запровадження нових форм і методів господарської діяльності, розвитку приватних і комунальних підприємств на рівних засадах із державними. Саме в цей період гостро відчувалася потреба у професійних юристах у сфері господарського законодавства, як на рівні правотворчості, так і на рівні правозастосування і боротьбі з правопорушеннями в економічній сфері. Проте знайти прихильників ідеї створення юридичних факультетів у економічних вузах виявилось надто нелегкою справою.

Пропозицію В.Ф. Опришка про відкриття спеціальності та юридичного факультету в КНЕУ імені Вадима Гетьмана було підтримано Міністерством юстиції України, Генеральною прокуратурою України. Кафедрою правознавства було розроблено експериментальну програму по підготовці юристів господарсько-правової спеціалізації, яку було схвалено Міністерством освіти України (нині МОН України). Особливістю цієї програми було те, що вона передбачала вивчення не лише юридичних, а й економічних курсів у співвідношенні 70 % і 30 %. У процесі її реалізації виникла необхідність у відповідному коригуванні цього співвідношення. Нині воно становить 80 % і 20 %. Якщо звернутися до досвіду розвинених капіталістичних країн (США, Німеччини, Японії, Франції та ін.) — то там у вищих навчальних закладах (університетах, коледжах) студенти вивчають економіку та право майже в рівному обсязі.

Слід зазначити, що за даними загального рейтингу ВНЗ України «Компас 2013» КНЕУ імені Вадима Гетьмана за рівнем підготовки спеціалістів із правознавства посів шосте місце [6]. Дані рейтингу підтверджують те, що юридичний факультет КНЕУ імені Вадима Гетьмана є одним із кращих юридичних факультетів країни, на якому створено умови для забезпечення належного рівня

роботи професорсько-викладацького складу всіх кафедр та якісної підготовки висококваліфікованих бакалаврів і магістрів права. Високий рівень факультету відзначено й на державному рівні. Так, за результатами планової перевірки, проведеної Міністерством юстиції в 2011 році, юридичний факультет КНЕУ імені Вадима Гетьмана визначено зразком для наслідування, а ректори інших вищих навчальних закладів повинні брати з нього приклад.

З часу відродження і до сьогодні факультет очолює його декан В.Ф. Опришко, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, відомий юрист, знаний і шанований в Україні і світі вчений. Під його керівництвом професорсько-викладацький склад постійно вдосконалює нові форми організації навчального процесу, роботу зі студентами [3, с. 6]. Окрім цього, значна кількість викладачів є практикуючими юристами та дають своїм студентам не лише теоретичні знання, а й діляться практичним досвідом.

Юридичний факультет КНЕУ імені Вадима Гетьмана успішно втілює в життя спеціально розробленої навчальної програми, які виграли міжнародний грант по лінії TEMPUS-TACIS, у рамках якої й була відкрита нова магістерська програма «Міжнародне економічне право». Раніше такий грант був отриманий за розробку і втілення в навчальний процес магістерської програми «Правове регулювання економіки». Сума двох грантів складала понад 1 млн доларів США. До реалізації програми були залучені юридичні факультети з університетів Марбурга (Німеччина), Неаполя (Італія), Відня (Австрія) та Ньюкасла (Великобританія).

Слід відмітити, що міжнародне співробітництво факультету отримує свій подальший розвиток. Зокрема, у 2010 р. підписаний і реалізується договір про співпрацю нашого факультету із юридичним інститутом Центрального університету економіки та фінансів (м. Пекін), а також факультет прийнятий до Всесвітньої асоціації юристів. КНЕУ імені Вадима Гетьмана разом з юридичним факультетом є членом Європейської організації публічного права, а декан обраний членом Ради директорів [7].

Важливе значення на факультеті надається також роботі зі студентами. Вона спрямовується не лише на підготовку висококваліфікованих фахівців, а й на формування в них високих моральних і інших людських якостей. З цією метою на факультеті збережено і функціонує інститут кураторства, розроблено і впроваджено комплексну систему студентського самоврядування, ра-

зом з редакцією газети «Голос України» створено юридичну клініку, в якій студенти під керівництвом викладачів надають необхідну правову допомогу малозабезпеченим верствам населення.

З метою розвитку і зміцнення зв'язків з нашими випускниками створена і діє Асоціація випускників юридичного факультету під керівництвом к.ю.н., старшого викладача кафедри правового регулювання економіки Ю. О. Шматової. Тісна співпраця з випускниками дає можливість не лише реальніше вивчати питання відповідності наших навчальних програм потребам практики, а й користуватись їх допомогою в організації практики наших студентів, зустрічей з досвідченими юристами-практиками та вирішувати разом з ними ряд інших проблем, які стоять перед факультетом.

Особлива роль на факультеті відводиться творчості. Тут діє спеціальний центр, де функціонують студії: вокальна, хореографічна, акторської майстерності. З 2005 року започатковано проведення щорічного конкурсу української музики, пісні, танцю, участь у якому беруть не лише студенти, а й викладачі. Регулярно проводяться концерти, спортивні олімпіади, конкурси краси.

Завдяки співпраці з численними організаціями та підприємствами студенти мають широкий вибір баз практики. Її успішне проходження надає можливість залишитися там працювати. Окрім цього, для допомоги випускникам на факультеті створена і функціонує Рада з працевлаштування, яка організовує щорічні зустрічі студентів з потенційними працевлаштувачами, завдяки чому знайшли перше місце роботи сотні випускників факультету. Це свідчить про те, що факультет є запотребованим у суспільстві і спеціальності, освіти з яких він надає, цікаві для студентства та мають попит на сучасному ринку праці. І сьогодні наші випускники підтверджують високий рівень професійної підготовки своїми здобутками у різних сферах юридичного життя.

Освітня галузь — це та сфера суспільного життя, де, практично, кожен може дати безліч порад, як потрібно виховувати і навчати молоде покоління майбутніх фахівців, або ж, у разі випадків, покритикувати вітчизняну систему освіти за «корумпованість», «втрату національних особливостей», «непрофесіоналізм» тощо. І цю «звичку» мають як політики, так і пересічні громадяни. В той же час існують ВНЗ, які викликають повагу і мають неабиякий авторитет в освітній і науковій діяльності як у нашій країні, так і за кордоном. Серед них — КНЕУ імені Вадима Гетьмана.

У підсумку відмітимо, що наявність в економічному, технічному університеті юридичного факультету суттєво сприяє розвитку університету в його класичному розумінні та допомагає вирішенню першочергових завдань системи освіти, а саме: всесторонньому розвитку особистості студента; надання молоді широкої та міцної наукової бази; фундаментальній підготовці молодих спеціалістів; формуванню у студентів стійкого інтересу до культури, зміцненню прагнення до самоосвіти, до роботи над собою, розширенню дослідницьких можливостей як університету в цілому, так і представників його професорсько-викладацького складу.

Список використаних джерел

1. *Винокуров Е. Ю.* Идея университета: свобода, универсальность, моральность / Е.Ю. Винокуров // Культурный слой. Исследования по истории европейской культуры. Сб. науч. статей / КРМОО «Центр «Молодежь за свободу слова». — Калининград, 2000. — С. 3—6.
2. *Мельниченко А. А., Косенко В. Д.* Місце соціогуманітерного факультету в технічному університеті: постановка проблеми // ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. — 2011. — № 3. — С. 32—39.
3. *Нечипоренко О. Ю.* Студентська наука юридичного факультету — на міжнародному рівні // Газета Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана «Економіст». — 2010. — №12–14 (1315–1317). — С. 6.
4. *Опришко В. Ф.* Двадцять років успіху: від експерименту до заслуженого визнання // Голос України. — 2013. — № 106 (5606). — С.10.
5. *Опришко В. Ф., Фукс Н. А.* Особливості підготовки юристів у непрофільних вищих навчальних закладах / В. Ф. Опришко, Н. А. Фукс // Правове регулювання економіки: зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; відп. ред. В. Ф. Опришко. — 2012. — № 11-12. — С. 6–22.
6. Рейтинг ВНЗ України «Компас 2013» — Загальний рейтинг [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/life/education/Kuda-postupit-posle-shkoly-Reyting-VUZov-Ukrainy-Kompas-2013-435538.html>
6. Юридичний факультет ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://jf.kneu.edu.ua/ua/>

Стаття надійшла до редакції 22.07.13.